Epidemiologie diabetes mellitus

Diabetes mellitus (DM) je chronické metabolické onemocnění postihující přibližně 10 % populace ČR. Datová sada umožňuje hodnotit epidemiologické charakteristiky DM (incidence, prevalence, mortalita) a způsob léčby DM v populaci České republiky od roku 2010 do posledního uzavřeného roku. Uživateli je umožněno údaje zjištěné v jednotlivých letech stratifikovat dle demografických charakteristik pacientů (pohlaví, věk, kraj nebo okres bydliště).

Téma	Časové pokrytí	Aktualizace	Související území
Zdraví	1. 1. 2010 - 31. 12. 2025	roční	Česká republika

Klíčová slova	Klasifikace dle EuroVoc	Kontakt	Organizace
NRHZS, Národní registr hrazených zdravotních služeb, NDR, Národní diabetologický registr, diabetes mellitus, DM, incidence, prevalence, mortalita, antidiabetika, inzulin	endokrinní nemoc	ÚZIS ČR	Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR

Distribuce CSV

Stáhnout výstup | Otevřít schéma

Formát: CSV
Velikost: 1064.96 MB
Velikost po rozbalení: 1064.96 MB
Počet záznamů: 16 027 845
Počet atributů: 15

Autoři: Benešová Klára, Jarkovský Jiří, Klika Petr, Šanca Ondřej, Klimeš Daniel, Mužík Jan, Komenda Martin, Dušek Ladislav

Schvalování:

- porada vedení ÚZIS ČR dne 30. 4. 2024
- pověřenec pro ochranu osobních údajů - neuvedeno

Datum aktualizace dat: neuvedeno

Datum aktualizace dokumentace: neuvedeno

Licence

Autorské dílo licencované CC BY 4.0

Originální databáze

Není autorskoprávně chráněnou databází

Zvláštní právo pořizovatele databáze

Není chráněna zvláštním právem

Osobní údaje

Neobsahuje osobní údaje

Citace

Benešová K., Jarkovský J., Klika P., Šanca O., Klimeš D., Mužík J., Komenda M., Dušek L.. Epidemiologie diabetes mellitus. Národní zdravotnický informační portál [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2026 [cit. 2026-11-03]. Dostupné z: http://www.nzip.cz/spravce/clanek/detail/1768-diabetes-mellitus-epidemiologie-otevrena-data. ISSN 2695-0340

Primární cíl

Diabetes mellitus (DM) je chronické metabolické onemocnění postihující přibližně 10 % populace ČR. Datová sada umožňuje hodnotit epidemiologické charakteristiky DM (incidence, prevalence, mortalita) a způsob léčby DM v populaci České republiky od roku 2010 do posledního uzavřeného roku. Uživateli je umožněno údaje zjištěné v jednotlivých letech stratifikovat dle demografických charakteristik pacientů (pohlaví, věk, kraj nebo okres bydliště).

Základní informace

V rámci zveřejňování dat z Národního registru hrazených zdravotních služeb (NRHZS) vznikla datová sada přinášející informace o výskytu a léčbě diabetes mellitus v České republice ve formě anonymizovaných dat. Datová sada vzniká v souladu s národní metodikou tvorby otevřených dat a je dostupná v národním katalogu.

Jeden záznam (řádek) datové sady obsahuje informaci o výskytu a léčbě diabetes mellitus u jednoho pacienta v průběhu jednoho roku; jde o tzv. paciento-rok. Prostřednictvím identifikátoru unikátního pacienta tvořeného náhodně přiřazeným přirozeným číslem lze propojit záznamy pacienta z jednotlivých let.

Pacient s diabetes mellitus je v každém hodnoceném roce v datech NRHZS identifikován splněním alespoň jednoho z níže uvedených kritérií a) až d).

a) Pacienti s vykázanou diagnózou DM

Pacient je zařazen, pokud u něj v daném roce byla vykázána alespoň 1 z následujících diagnóz kódovaná dle Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize (MKN-10):

- E10.0–9 diabetes mellitus 1. typu
- E11.0–9 diabetes mellitus 2. typu
- E12.0–9 diabetes mellitus spojený s podvýživou
- E13.0–9 jiný určený diabetes mellitus
- E14.0–9 neurčený diabetes mellitus
- G59.0 diabetická mononeuropatie
- G63.2 diabetická neuropatie
- H28.0 diabetická katarakta
- H36.0 diabetická retinopatie

- M14.2 diabetická artropatie
- N08.3 glomerulární poruchy při diabetes mellitus
- U69.74 syndrom diabetické nohy
- Y42.3 nežádoucí účinky léčby – inzulin a perorální antidiabetika

b) Pacienti s výkonem specifickým pro DM

Pacient je zařazen, pokud u něj v daném roce byl vykázán alespoň 1 z následujících výkonů (viz Seznam zdravotních výkonů):

- 01201 péče o stabilizovaného kompenzovaného diabetika 2. typu všeobecným praktickým lékařem
- 01299 (VZP) pacient odeslán k diabetologovi k dispenzarizaci
- 06129 nácvik a zaučování aplikace inzulínu
- 06130 ošetření hyperkeratóz a preulcerativních lézí u diabetiků
- 06131 speciální ošetření diabetické ulcerace
- 06145 reedukace pacienta s diabetem mellitem a jemu blízkých osob
- 06335 nácvik a zaučování aplikace inzulínu
- 06637 nácvik a zaučování aplikace inzulínu
- 13024 vyšetření rizika syndromu diabetické nohy
- 13026 vyhodnocení glykemických profilů z glukometru pomocí počítače
- 13028 vstupní komlexní vyšetření pacienta v podiatrické ordinaci
- 13051 cílená edukace diabetika
- 13053 týmová strukturovaná skupinová edukace diabetiků, pro skupinu maximálně 6 osob á 180 minut
- 13054 vedení diabetika v samostatné péči o nohy při syndromu diabetické nohy
- 13055 ošetření pacienta se syndromem diabetické nohy lékařem (1 noha)
- 13073 zhotovení speciálních kontaktních fixací a dlah u syndromu diabetické nohy
- 13075 profesionální kontinuální monitorace pomocí glukózového senzoru
- 13077 opakované kontinuální monitorování glykemie pomocí senzoru
- 13081 optimalizace nastavení inzulínové pumpy
- 13082 vyšetření pacienta s rizikem poruchy rozpoznávání hypoglykémie
- 13083 nastavení bolusového kalkulátoru pro flexibilní dávkování inzulínu
- 91801 (DRG) zavedení inzulínové pumpy (CSII)

c) Pacienti s antidiabetickou léčbou

Pacient je zařazen, pokud u něj v daném roce bylo vykázáno alespoň 1 léčivo ze skupiny A10 (léčiva k terapii diabetu) dle anatomicko-terapeuticko-chemické klasifikace léčiv (ATC klasifikace). Výjimku tvoří dapagliflozin (ATC A10BK01) a empagliflozin (ATC A10BK03), které mohou být předepisovány i pro léčbu jiných onemocnění a nejsou tudíž samy o sobě příznakem přítomnosti DM u pacienta. **d) Pacienti se zdravotnickým prostředkem (ZP) specifickým pro DM**

Pacient je zařazen, pokud u něj v daném roce byla vykázána alespoň 1 pomůcka pro diabetiky ze skupiny 05 (ZP pro pacienty s diabetem a s jinými poruchami metabolismu; do roku 2020 skupina 11 – pomůcky pro diabetiky).

Interpretace a informační hodnota

Datová sada je odvozena z dat Národního registru hrazených zdravotních služeb (NRHZS). Jeden záznam (řádek) hodnotí jeden rok života pacienta s DM. Pro pacienta jsou v každém hodnoceném roce uvedeny aktualizované demografické charakteristiky pro daný rok a přehled vykázané péče související s léčbou DM v daném roce. Pacient má v datové sadě tolik záznamů, v kolika letech u něj byla zaznamenána zdravotnická péče pro DM.

Data o zdravotních službách mimo veřejné zdravotní pojištění (samoplátci, připojištění) nebo služby nevykazované zdravotní pojišťovně (např. výkony agregované do ošetřovacího dne při lůžkové péči) nejsou v datové sadě zohledněny.

Z důvodu ochrany osobních údajů fyzických osob je limitována úroveň detailu popisných charakteristik (geografická lokalizace na úroveň kraje a okresu, u osob ve věku ≥ 85 let uvedena pouze hodnota 85).

Klasifikace pacientů podle typu DM (DM 1. typu, DM 2. typu, jiný DM) **není k dispozici.** Dostupná data neumožňují s dostatečnou přesností u jednotlivých pacientů rozlišit typ DM, jelikož poskytovatelé zdravotních služeb vykazují zdravotním pojišťovnám diagnózy E10 (DM 1. typu) a E11 (DM 2. typu) velmi nekonzistentně (např. pacient má vykázán odlišný typ DM při návštěvě různých ambulancí). V minulosti se používal kód diagnózy E10 pro inzulin-dependentní diabetes mellitus a kód diagnózy E11 pro diabetes mellitus nezávislý na inzulinu. Je pravděpodobné, že část poskytovatelů nadále vykazovala diagnózu E10 u všech pacientů užívajících inzulinová léčiva bez ohledu na jejich skutečný typ DM.

Příklady použití

Na základě této datové sady lze hodnotit epidemiologii DM v populaci ČR včetně časového vývoje. Kromě absolutních hodnot lze v kombinaci s dalšími datovými zdroji o populaci ČR počítat také standardizované hodnoty – např. přepočet na 100 000 obyvatel, a to souhrnně i s ohledem na pohlaví, věk a region bydliště pacienta.

Typické příklady využití dat:

- Incidenci lze odvodit z počtu záznamů (řádků), kde neexistuje dřívější záznam pro téhož pacienta. Je doporučeno hodnotit incidenci nejdříve od roku 2015 z důvodu dostatečně širokého časového okna (od roku 2010) pro vyloučení předchozího výskytu DM u pacienta.
- Prevalenci lze odvodit z počtu záznamů (řádků) pro hodnocený rok.
- Mortalitu lze odvodit na základě informace o roce úmrtí pacienta vztažené k prevalenci DM v hodnoceném roce.
- Dále lze hodnotit např. počet osob léčených konkrétními léčivy (dle ATC skupiny) nebo jejich kombinacemi v jednotlivých letech.

Ochrana osobních údajů (GDPR)

Datová sada je připravována v souladu se zákonem 372/2011 Sb. (Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování) §73 odst. 8 a zákonem 110/2019 Sb. §16.

Pro odstranění rizika identifikace fyzických osob jsou data kompletně anonymizována. Časové údaje jsou prezentovány pouze po letech (rok), geografické údaje pouze na úroveň kraje a okresu bydliště a věk pacienta není od 85 let dále rozlišován.

Zdroj dat

Zdrojem dat pro datové sady je databáze Národního registru hrazených zdravotních služeb (NRHZS), která je ve správě ÚZIS ČR dle zákona 372/2011 Sb. (Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování) §77a.

Z technického hlediska vzniká tato datová sada kombinací údajů z datové věty AB (hlavičky dokladů o poskytnutých zdravotních službách) a datové věty AC (řádky těchto dokladů s údaji o jednotlivých poskytnutých zdravotních službách) dle Datového rozhraní NRHZS.

Agregace a transformace dat

Detailní záznamy obsažené v datech NRHZS byly agregovány a transformovány do podoby, která umožňuje hodnotit výskyt a léčbu diabetes mellitus v populaci České republiky. Při identifikaci pacientů s DM a následném vytváření jednotlivých záznamů této datové sady byly využity definice uvedené v kapitole 1.2.

Atributy datové sady

Název	Datový typ	Název sloupce	Popis	Možné hodnoty
ID pacienta	int	id_pacient	identifikátor unikátního pacienta umožňující propojení záznamů napříč jednotlivými roky	přirozené číslo
Rok	int	rok	hodnocený rok, ke kterému jsou vztaženy parametry popisující pacienta (demografické charakteristiky, léčba DM)	2010 až poslední uzavřený rok
Pohlaví	int	pohlavi	pohlaví pacienta	1 – muž, 2 – žena
Kód věkové skupiny	int	vek_kod	kód věku pacienta vycházející z číselníku věkových skupin (věk k 31. 12. hodnoceného roku)	kódy věků vycházející z číselníku věkových skupin; kódy odpovídají hodnotám věků v rozsahu 0–84, 85+
Kraj bydliště	text	kraj_bydliste	kraj bydliště pacienta v hodnoceném roce dle číselníku ČSÚ	dle číselníku ČSÚ, hodnota CZ099 pro „neurčeno“
Okres bydliště	text	okres_bydliste	okres bydliště pacienta v hodnoceném roce dle číselníku ČSÚ	dle číselníku ČSÚ, hodnota CZ0999 pro „neurčeno“
Rok úmrtí	int	rok_umrti	rok úmrtí pacienta (pokud nastalo), bez ohledu na základní příčinu smrti	2010 až poslední uzavřený rok
DM diagnóza	bool	DM_diagnoza	u pacienta byla v hodnoceném roce vykázaná diagnóza DM, viz definici v kapitole 1.2 (a)	0 (ne), 1 (ano)
DM výkon	bool	DM_vykon	u pacienta byl v hodnoceném roce vykázán výkon specifický pro DM, viz definici v kapitole 1.2 (b)	0 (ne), 1 (ano)

Název	Datový typ	Název sloupce	Popis	Možné hodnoty
DM antidiabetika	bool	DM_antidiabetika	u pacienta byla v hodnoceném roce vykázaná antidiabetická léčba, viz definici v kapitole 1.2 (c)	0 (ne), 1 (ano)
DM prostředky	bool	DM_prostredky	u pacienta byl v hodnoceném roce vykázán zdravotnický prostředek specifický pro DM, viz definici v kapitole 1.2 (d)	0 (ne), 1 (ano)
DM antidiabetika seznam	text	DM_antidiabetika_seznam	seznam antidiabetik vykázaných u pacienta v hodnoceném roce	jednotlivé ATC kódy léčiv, řazeno abecedně, odděleno čárkou
Prostředky pro inzulinovou pumpu	bool	DM_prostredky_IP	u pacienta byla v hodnoceném roce vykázaná inzulinová pumpa anebo příslušenství k inzulinové pumpě spadající do následujících úhradových skupin zdravotnických prostředků definovaných v příloze č. 3 zákona o veřejném zdravotním pojištění (zákon č. 48/1997	0 (ne), 1 (ano)
Prostředky pro CGM	bool	DM_prostredky_CGM	u pacienta byl v hodnoceném roce vykázán zdravotnický prostředek spadající do následující úhradové skupiny zdravotnických prostředků definované v příloze č. 3 zákona o veřejném zdravotním pojištění (zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění):	0 (ne), 1 (ano)
Prostředky pro FGM	bool	DM_prostredky_FGM	u pacienta byl v hodnoceném roce vykázán zdravotnický prostředek spadající do následujících úhradových skupin zdravotnických prostředků definovaných v příloze č. 3 zákona o veřejném zdravotním pojištění (zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojiště	0 (ne), 1 (ano)